

VAGGERYDS KOMMUN
info@vaggeryd.se

2023-06-12

1 (22)

Dnr- SI 2023:2158

Beslut

efter regelbunden kvalitetsgranskning vid
Hjortsjöskolan 7-9 i Vaggeryds kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning på Hjortsjöskolan 7-9 avseende verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer. Kvalitetsgranskning ska belysa hur väl skolorna klarar sitt uppdrag att ge varje elev förutsättningar att nå de nationella målen. Målen och riktlinjerna framgår framför allt av den läroplan och de kursplaner eller motsvarande styrdokument som gäller för utbildningen.

Läsanvisning

Skolinspektionen bedömer skolans arbetssätt inom fyra områden. Inom varje område bedöms om skolan uppfyller Skolinspektionens kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas och visar på vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen någon redovisning men kan ge framtidsytande kommentarer i beslutet.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att kvalitetskriterierna uppfylls vid Hjortsjöskolan 7-9 i följande utsträckning:

Rektors ledarskap

Rektorn leder och styr i flera delar skolans utveckling, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn systematiskt leder och styr det pedagogiska arbetet på skolan utifrån en bred uppföljning och analys av resultat och undervisningens genomförande.

Undervisning

Undervisningen främjar i flera delar elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn försäkrar sig om att alla lärare ser till att eleverna med varierande metoder och med regelbundenhet får vara delaktiga i att planera och utvärdera undervisningen i alla ämnen.

Trygghet och studiero

Skolan arbetar i flera delar så att utbildningen präglas av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Rektorn behöver se till att samtlig personal utarbetar och följer gemensamma förhållningssätt och strategier i arbetet med att skapa och upprätthålla studiero.

Bedömning och betygssättning

Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i omdömen och betyg ges i flera delar, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn analyserar eventuella avvikelser i betyg inom och mellan ämnen och elevgrupper samt i förhållande till de nationella proven och föra diskussioner med lärare utifrån dessa analyser.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **12 december 2023** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redovisningen skickas via e-post, till skolinspektionen.lund@skolinspektionen.se, eller per post till, Skolinspektionen, Box 156, 221 00 Lund. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:2158) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömning för respektive område.

Rektors ledarskap

Författningsstöd

1 kap. 5 §, 2 kap. 9-10 och 34 §§, 4 kap. 4-7 §§ skollagen

Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning, Skolans uppdrag, Varje skolas utveckling, 2.1 Normer och värden, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektorns ansvar

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn på *Hjortsjöskolan 7-9* leder och styr i flera delar skolans utveckling, men utvecklingsområden finns.

Skolinspektionens motivering till bedömningen är följande: Granskningen visar att rektorn i viss utsträckning skapar sig en nulägesbild av skolan genom att följa upp kunskapsresultat och delar av undervisningen, men att helhetsperspektiv saknas och att lärarna inte får ta del av eventuell analys som görs på skolenhetsnivå. Vidare visar granskningen att rektorn, trots oklarheterna kring den samlade analysen, leder ett utvecklingsarbete i syfte att stärka skolans undervisning. Granskningen visar även att rektorn beslutar om en resursfördelning som delvis grundas i identifierade behov. Granskningen visar dessutom att skolan har en organisation som möjliggör samverkan mellan personal, men att arbets- och förhållningssätt skiljer sig åt, såväl mellan arbets- och ämneslag som mellan olika lärare. Slutligen visar granskningen att rektorn inte ger lärarna ledning i hur skolans jämställdhetsarbete ska bedrivas.

Uppföljning och analys

Granskningen visar att rektorn i viss utsträckning skapar sig en nulägesbild av skolan genom att följa upp kunskapsresultat och delar av undervisningen, men att helhetsperspektiv saknas och att lärarna inte får ta del av eventuell analys som görs på skolenhetsnivå. Den nuvarande rektorn började sin tjänst i februari 2023. Hen berättar att hen ännu inte har gjort någon samlad analys av skolans kunskapsresultat och inte heller vet hur skolan har arbetat med det hittills. Rektorn berättar emellertid att hen har noterat att resultaten i framför allt matematik är låga. Av inkommen dokumentation och intervjuer med rektorn och pedagogisk personal framgår att lärarna analyserar kunskapsresultaten gemensamt i respektive ämneslag efter varje termin. Med grund i frågor från rektorn eller huvudmannen resonerar lärarna kring elevernas kunskapsresultat relaterat till undervisningen. Frågorna rör exempelvis arbetet med extra anpass-

ningar, skillnader mellan pojkars och flickors resultat och hur samarbetet mellan kollegor har fungerat. Svaren som lärarna skickar till rektorn utgör sedan underlag för rektorns och huvudmannens analys av skolans samlade resultat. Lärarna berättar att de kan få frågor från huvudmannen om kunskapsresultat, men att de under de senaste åren inte har fått ta del av någon samlad analys, varken från rektorn eller från huvudmannen. Av insänd dokumentation och intervju med rektorn framgår att rektorn har diskuterat undervisningen med lärarna på en utbildningsdag samt inom ramen för skolenhetens mötesstruktur och baserat på detta kommit fram till att undervisningens struktur behöver tydliggöras och att undervisningen behöver utvecklas för att bättre kunna möta elever med skiftande kunskapsnivå och behov. Av intervju med rektorn framgår även att hen vid intervjutillfället ännu inte har följt upp att värdegrundsuppdraget integreras i undervisningen och inte heller vet hur denna uppföljning brukar göras. Lärarna berättar att rektorn inte brukar följa upp värdegrundsuppdraget i undervisningen, utan att det är upp till varje lärare hur hen vill arbeta med den delen av sitt uppdrag.

Vidare visar granskningen att rektorn, trots oklarheterna kring vilken samlad analys som görs, leder ett utvecklingsarbete i syfte att stärka skolans undervisning. Av insänd dokumentation samt intervjuer med rektorn och pedagogisk personal framgår att lärarna för närvarande arbetar med att utveckla undervisningen enligt metoden ämnesdidaktiskt kollegium (ÄDK) som bland annat innebär att lärarna regelbundet träffas och planerar, utvärderar, analyserar och utvecklar sin undervisning. Metoden är vald av huvudmannen och tillämpas på alla skolor i kommunen. Syftet är bland annat att stärka lärarnas förmåga att möta eleverna på rätt nivå och hitta sätt att förmedla kunskap till alla elever. ÄDK-arbetet görs i ämneslagen under ledning av skolans karriärlärare som får stöd av personal från förvaltningen och en extern konsult. Rektorn följer upp arbetet genom samtal med karriärlärarna varje vecka. Även om det är huvudmannen som har valt ÄDK som metod för utvecklingsarbete så berättar såväl rektorn som pedagogisk personal att det passar med de behov som finns på Hjortsjöskolan. Ett annat prioriterat utvecklingsområde är att utveckla samarbetet mellan lärare och elevhälsan. Detta görs bland annat genom att tydliggöra rutiner för elevvårdande. Rektorn berättar vidare att hen baserat på diskussioner med lärarna har inlett ett arbete med att göra undervisningen mer strukturerad. Dels genom arbetet med ÄDK och dels genom att lärarna ska läsa och diskutera en bok om lektionsdesign.

Granskningen visar även att rektorn beslutar om en resursfördelning som delvis grundas i identifierade behov. Rektorn berättar att hen tillsammans med elevhälsans personal har gått igenom situationen avseende trygghet och kunskapsresultat i alla klasser i årskurs 7 och 8 för att få en bild av vilka förutsättningar och resursbehov som

finns. Baserat på resultaten i matematik planerar rektorn att stärka matematikundervisningen genom att inför nästa läsår göra om scheman så att matematiklektionerna ligger parallellt för flera klasser. Tanken är att det ska underlätta arbete i grupper och därmed göra det lättare för lärarna att ge stöd på rätt nivå till fler elever. Av intervju med lärarna framgår att de inte vet hur resursfördelningen på skolan går till. De berättar att de uttrycker tankar och önskemål om hur de vill att resurser ska fördelas, men inte får något gehör.

Ledning och organisation

Granskningen visar att skolan har en organisation som möjliggör samverkan mellan personal, men att arbets- och förhållningssätt skiljer sig åt, såväl mellan arbets- och ämneslag som mellan olika lärare. Av insänd dokumentation och intervjuer med rektorn och pedagogisk personal framgår att lärarna är indelade i årskursbaserade arbetslag och ämneslag som båda träffas varje vecka. I arbetslagen diskuteras driftsfrågor och generella ämnen som situationer från undervisningen och gemensamma aktiviteter. Arbetslagen leds av samordnare som träffar rektorn varje vecka. Ämneslagen leds av karriärlärare som även de träffar rektorn varje vecka. I ämneslagen kan lärarna exempelvis göra gemensamma planeringar och arbeta med bedömningar av elevers prestationer. Det är även i ämneslagen som lärarna gör utvecklingsarbetet inom ÄDK. Av intervju med lärare framgår emellertid att det kollegiala samarbetet ser olika ut i skolans olika ämneslag. Lärarna berättar att vissa ämneslag i stor utsträckning samarbetar kring bland annat planering och bedömning, medan andra inte gör det. Skillnaden i arbetssätt gäller även arbetet med att ta emot och introducera nyanställda eller obehöriga lärare. Av intervjuer med rektorn och lärare framgår att rutinen är att en karriärlärare ansvarar för introduktionen till skolans rutiner och generella arbetssätt. Annan introduktion utgår från arbetslaget eller ämneslaget och hur mycket stöd den nyanställda får varierar mellan de olika lagen.

Jämställdhetsarbete

Granskningen visar att rektorn inte ger lärarna ledning i hur skolans jämställdhetsarbete ska bedrivas. Av insänd dokumentation och intervjuer med rektorn och pedagogisk personal framgår att rektorn inte leder något samlat och strukturerat arbete i syfte att se till att flickor och pojkar får samma förutsättningar i utbildningen. Vidare framgår att det inte heller finns någon plan för hur skolan ska arbeta med jämställdhet. Av insänd dokumentation och intervjuer framgår att elevhälsans personal tar upp jämställdhetsfrågor i sitt informationsarbete i klasserna och att lärarna i samband med analysen av kunskapsresultaten både diskuterar skillnader i resultat mellan pojkar och flickor och hur de ska göra för att minska dessa skillnader. Det framgår emellertid att

lärarna inte vet om dessa analyser samlas eller följs upp av rektorn eller huvudmannen. Av intervju med lärare och elever framgår vidare att lärarna på olika sätt tar upp frågor som rör könsroller och jämställdhet inom ramen för undervisningen. Detta är dock inget som organiseras eller styrs av rektorn, utan sker på de enskilda lärarnas initiativ.

Skolinspektionens granskning visar att arbetet med jämställdhet behöver utvecklas, men bedömer att rektorns arbete med uppföljning och analys behöver prioriteras.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn systematiskt leder och styr det pedagogiska arbetet på skolan utifrån en bred uppföljning och analys av resultat och undervisningens genomförande.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn inte på ett systematiskt sätt följer upp resultat, utvecklingsinsatser och om lärandet i kollegiet ger avtryck i undervisningen och inte heller ger en tydlig ledning i hur det pedagogiska arbetet på skolan ska bedrivas.

I enlighet med 2 kap. 9 § skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av en rektor. Rektor ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas. I enlighet med 4 kap. 4 § skollagen ska rektorn systematiskt och kontinuerligt planera och följa upp utbildningen, analysera orsakerna till uppföljningens resultat och utifrån analysen genomföra insatser i syfte att utveckla utbildningen. Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att verksamheten ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas samt att nya metoder prövas och utvecklas.¹ Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektor ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektor har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att perso-

¹ Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag – Varje skolas utveckling

nalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.²

Skolinspektionen rekommenderar rektorn att utarbeta rutiner för att samla in och ta del av skolans kunskaps- och värdegrundsresultat. Rektorn behöver även ta reda på hur undervisningen genomförs. Det kan exempelvis göras genom att rektorn på ett strukturerat sätt genomför lektionsobservationer och ställer frågor kring undervisningen på medarbetarsamtal eller i andra samtal med skolans personal och elever. De uppgifter om undervisningens genomförande, elevernas resultat och förutsättningar för genomförande som inhämtats i uppföljningen behöver därefter analyseras och resultatet av analysen behöver komma skolans personal till del. Med utgångspunkt i orsaksanalysen behöver rektorn sedan besluta om och genomföra utvecklingsåtgärder. Dessa insatser ska ta sikte på att höja elevernas måluppfyllelse och höja undervisningens kvalitet. Att utgå ifrån orsaksanalysen innebär att insatserna är behovsanpassade för skolans verksamhet. För att de beslutade utvecklingsåtgärderna ska bli effektiva behöver rektorn organisera för att implementera gemensamma arbetssätt och för att ge en tydlig ledning i hur det pedagogiska arbetet på skolan ska bedrivas. Som en del av kvalitetsarbetet behöver rektorn dessutom utveckla metoder för att följa upp om de skolförbättrande åtgärder som hen tidigare fattat beslut om baserat på ovan nämnda analys har fått avsedd effekt.

Undervisning

Författningsstöd

1 kap. 4 §, 3 kap. 2 och 5 §§, 4 kap. 9 § skollagen

5 kap. 2 § skolförordningen

Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning, Rättigheter och skyldigheter, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 5 Kursplaner

Skolinspektionens bedömer följande: Undervisningen främjar i flera delar elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden, men utvecklingsområde finns.

Skolinspektionens motivering till bedömningen är följande: Granskningen visar att det finns en struktur för undervisningen som lärarna följer i varierande utsträckning. Undervisningen är varierad och lärarna ger eleverna stöd så att de förstår uppgifterna

² Lgr22, 2.8 Rektorns ansvar

och kan bibehålla sitt engagemang. Granskningen visar även att lärarna arbetar medvetet för att stärka elevernas motivation och självförtroende och försöker anpassa undervisningen så att den ska utmana alla elever, men att fokus ofta hamnar på elever som behöver mycket stöd för att nå kunskapsmålen. Vidare visar granskningen att undervisningen har inslag som ger eleverna möjlighet att reflektera, både över sitt eget lärande och kring frågor utan givna svar. Dessutom visar granskningen att lärarna i viss utsträckning låter eleverna utvärdera undervisningen, men att elevernas möjlighet att delta i planering av undervisningen är begränsad.

Målfokus, variation och lärarstöd

Granskningen visar att det finns en struktur för undervisningen som lärarna följer i varierande utsträckning. Av insänd dokumentation och intervjuer med rektorn och pedagogisk personal framgår att det finns en metodhandbok som anger hur undervisningen på skolan ska struktureras. Det framgår att många lärare följer den överenskomna strukturen, men att de gör det i varierande grad. Av såväl lektionsobservationer som intervjuer med rektorn, pedagogisk personal och elever framgår att i stort sett alla lektioner har en startuppgift som eleverna ska arbeta med när de kommer in i klassrummet. Det är en uppgift som eleverna arbetar med enskilt eller i grupp under 5–10 minuter. Uppgiften knyter ofta an till något som de har gjort på en tidigare lektion. Det kan till exempel vara en konversationsövning, ett matematikproblem eller att diskutera ett visst ämne. Efter startuppgiften inleder lärarna oftast lektionen med att berätta om vad dagens lektion ska innehålla, något som även visas på tavlan. Lektionerna avslutas med att eleverna står tysta vid sina bord tills läraren säger att de får gå ut. Lärarna berättar att lektionerna enligt metodhandboken ska innehålla någon slags avslutande utvärdering samt en presentation som tydligt kopplar innehållet till ämnets syfte och mål, men att arbetet med de delarna delvis har runnit ut i sanden. Lärarna berättar även att vissa av dem ofta tar upp undervisningens syfte medan andra inte gör det. Denna bild bekräftas av eleverna. Rektorn har inte undersökt i vilken utsträckning lärarna tar upp undervisningens syfte och mål, men berättar att hen av samtal med elever har förstått att det varierar och att hen därför vill att arbetet med lektionsstrukturen ska ingå i skolans utvecklingsarbete. Se mer under rubriken "Rektors ledarskap" ovan.

Vidare visar granskningen att undervisningen är varierad och att lärarna ger eleverna stöd så att de förstår uppgifterna och kan bibehålla sitt engagemang. Av intervjuer och lektionsobservationer framgår att lärarna arbetar för att göra undervisningen intressant och varierad genom att låta eleverna ta del av innehållet och arbeta på olika sätt och i olika konstellationer. Lärarna presenterar innehållet såväl muntligt som genom

bilder och filmer. De planerar uppgifter som ger eleverna möjlighet att omväxlande arbeta enskilt och i grupper eller par så att eleverna får tillfälle att samarbeta och diskutera. Av intervjuer med lärare och elever framgår att lärarna stöttar och uppmuntrar eleverna kontinuerligt under lektionerna och hjälper de elever som behöver det att hålla fokus genom att leda dem vidare i arbetet med frågor eller förklaringar. Under de observerade lektionerna rör sig lärarna i klassrummet medan eleverna arbetar självständigt eller i grupper. Lärarna stannar både hos de elever som ber om hjälp och hos andra och kontrollerar hur det går för dem samt diskuterar och tipsar om sätt att utveckla arbetet. I de fall elever har svårt att komma igång eller fastnar vid något moment hjälper läraren dem att komma vidare, antingen genom att förklara på ett annat sätt eller genom att ställa frågor som ska leda eleverna rätt. Även under genomgångar i grupp avbryter lärarna regelbundet genomgången och kontrollerar så att alla eleverna har förstått genom att exempelvis ställa frågor. Lärarna berättar att de känner sina elever så väl att de kan anpassa sitt arbetssätt efter vilket stöd olika elever behöver för att komma vidare. Till exempel ger de vissa elever instruktioner nedbrutna i flera steg, medan andra elever får en kort bekräftelse på att de är på rätt väg och ytterligare andra får en extra genomgång direkt efter den gemensamma.

Förväntningar, stimulans och utmaningar

Granskningen visar att lärarna arbetar medvetet för att stärka elevernas motivation och självförtroende. Av intervjuer med lärare och elever framgår att lärarna arbetar på flera sätt med att uppmuntra eleverna och stärka deras tro på att de kan lära sig och utvecklas. Lärarna berättar att de arbetar för att stärka elevernas självförtroende och lust att lära genom att vara tydliga med att det är tillåtet att svara fel eller tycka att något är svårt, men att de ändå ska våga försöka. Genom att förklara för eleverna att det krävs arbete för att lära sig saker och att de inte kan veta allt från början försöker lärarna motivera eleverna att utvecklas och komma längre i sin kunskapsutveckling. Lärarna kan även stärka elevernas motivation att lära sig genom att knyta an till situationer utanför skolan där kunskaperna kan vara bra att ha, som att öva på att beställa på restaurang på främmande språk eller skriva ett cv. Under de observerade lektionerna förmedlar lärare förväntningar på elevernas lärande genom att ställa frågor både till de elever som räcker upp handen och till andra samt genom att uppmuntra elever att utveckla sina uppgifter eller resonemang. Dessutom berömmar lärarna eleverna vid flera tillfällen. Det handlar exempelvis om elevers svar på frågor, deras resonemang, hur de samarbetar eller hur de utför sina uppgifter.

Granskningen visar även att lärarna försöker anpassa undervisningen så att den ska utmana alla elever, men att fokus ofta hamnar på elever som behöver mycket stöd för

att nå kunskapsmålen. Av insänd dokumentation och intervjuer med rektorn och pedagogisk personal framgår att lärarna arbetar för att göra anpassningar av undervisningen så att den ska passa alla elever. Dessa anpassningar görs både på individnivå och på gruppnivå. Till exempel berättar lärare och elever att det i flera ämnen finns både undervisningsmaterial och uppgifter på olika nivåer samt att lärarna i vissa ämnen använder öppna uppgifter där eleven själv kan styra hur avancerat arbetet blir. Det finns även elever som får upplästa texter och muntliga prov, anpassat material eller extra genomgångar. Vissa lärare hjälper utöver detta sina mentorselever att strukturera läxor och prov, men det framgår av intervjuerna att lärare har olika syn på hur mycket de bör hjälpa eleverna. Av intervjuer med lärare och elevhälsans personal framgår att lärarna visserligen försöker utmana alla elever, men att de ofta lägger så mycket energi på dem som riskerar att få F i betyg att de inte hinner med att utmana elever som har kommit långt i sin kunskapsutveckling. De senare eleverna kan i de flesta ämnen få extrauppgifter eller göra mer avancerade arbeten, men lärarna berättar att eleverna då ofta får arbeta på egen hand utan att få lärarstöd i den utsträckning som de skulle behöva för att komma ännu längre. Av intervju med rektorn och pedagogisk personal framgår emellertid att såväl rektorn som huvudmannen har uppmärksammat detta. Skolan har därför på huvudmannens initiativ inlett ett utvecklingsarbete i syfte att stärka skolans undervisning och lärarnas förmåga att möta eleverna på rätt nivå. Detta tas upp under rubriken "Rektors ledarskap" ovan.

Elevernas delaktighet i sitt eget lärande och i undervisningen

Granskningen visar att undervisningen har inslag som ger eleverna möjlighet att reflektera, både över sitt eget lärande och kring frågor utan givna svar. Av intervjuer med lärare och elever framgår att eleverna får reflektera över sitt eget lärande på olika sätt. Exempelvis berättar lärarna att eleverna i vissa ämnen får reflektera över sitt lärande i samband med utvärdering som görs efter avslutat område eller termin. Andra lärare berättar att de låter eleverna utvärdera sitt arbete kontinuerligt under arbetsprocessen. Eleverna får även utvärdera sitt arbete och hur de lär sig bäst under utvecklingssamtalen som hålls varje termin. Av intervju med lärare och elever framgår vidare att det varierar mellan olika lärare hur mycket återkoppling de ger till eleverna efter genomförda uppgifter eller moment. Även sätten att ge återkoppling skiljer sig åt. Vissa lärare går igenom uppgifter enskilt med varje elev och diskuterar resultat och arbetsprocess samt hur eleven ska göra för att nå längre. Andra lärare går igenom uppgifterna i helklass och diskuterar då med eleverna kring deras svar och hur de har tänkt och resonerat kring olika uppgifter. Det finns även lärare som ger regelbunden återkoppling via skolans digitala lärplattform och ofta hör av sig till elevernas vårdnadshavare. Av intervju med elevhälsans personal framgår att de arbetar för att utveckla elevernas strategier för lärande genom att undervisa alla klasser om studieteknik i årskurs

7. De kan även hålla fler utbildningar i ämnet för grupper eller klasser som behöver det. Eleverna berättar att de dessutom kan få diskutera strategier för lärande på mentorstiden. Av intervju med lärare och lektionsobservationer framgår vidare att lärarna låter eleverna reflektera över frågor utan givna svar. Exempelvis ställer lärarna öppna frågor till eleverna som de får fundera över enskilt eller i grupp. Eleverna kan då få diskutera och reflektera gemensamt och formulera svar som sedan diskuteras i större grupper eller i helklass.

Vidare visar granskningen att lärarna i viss utsträckning låter eleverna utvärdera undervisningen, men att elevernas möjlighet att delta i planering av undervisningen är begränsad. Av intervjuer med rektorn, pedagogisk personal och elever framgår att elevernas möjlighet att utvärdera undervisningen varierar i såväl omfattning som frekvens. Utvärdering ingår i den lektionsstruktur som presenteras i skolans metodhandbok, men lärarna berättar att flera av dem tycker att det är svårt att hinna utvärdera i slutet av lektioner. Istället låter vissa lärare eleverna utvärdera undervisningen efter genomfört område eller i slutet av en termin. Andra lärare efterfrågar elevernas tankar om undervisningen under mentorstid eller utvecklingssamtal, medan vissa lärare inte gör några utvärderingar alls med eleverna. Av intervjuer med lärare och elever framgår vidare att det förekommer att lärarna låter elevernas åsikter och tankar om undervisningen påverka utformningen av kommande moment. Som exempel tar lärarna upp att de har förändrat längden på genomgångar, bytt läromedel och arbetsätt efter att ha inhämtat elevernas synpunkter. Flera lärare tar emellertid upp att de tycker att det är svårt att låta eleverna vara delaktiga i planering och utformning av undervisningen, dels för att de upplever att eleverna inte vill delta och dels för att de upplever att utrymmet för förändringar är ganska litet. Detta gör att elevernas inflytande på undervisningen varken blir kontinuerligt eller systematiskt, utan mer indirekt i form av att lärare förändrar vissa moment över tid när de märker att elevernas svar inte är det förväntade. Eleverna berättar att det händer att de får planera enstaka moment, men att de överlag inte deltar i planeringen av undervisningen. I Skolinspektionens enkät från 2022 har 76 procent av eleverna i årskurs 8 på skolan svarat att de ganska lite eller inte alls får vara med och påverka hur de ska arbeta på lektionerna. 42 procent av eleverna svarar också att de vuxna ganska lite lyssnar på förslag från dem. Även av svaren i enkäten till pedagogisk personal på skolan framgår att elevinflytandet skattas lågt.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn försäkrar sig om att alla lärare ser till att eleverna med varierande metoder och med regelbundenhet får vara delaktiga i att planera och utvärdera undervisningen i alla ämnen.

Granskningen visar att det visserligen finns exempel på att vissa lärare låter eleverna vara delaktiga i planering och utvärdering av undervisningen, men att detta varken görs kontinuerligt eller på ett systematiskt sätt. Det görs inte heller i alla ämnen med alla lärare.

Enligt 4 kap. 9 § skollagen ska barn och elever ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem. Av förarbetena till skollagen framgår även att det inte räcker att lärarna själva planerar undervisningen med hänsyn till elevernas intressen och erfarenheter. Detta kan visserligen ses som ett indirekt elevinflytande, men eleverna behöver stimuleras till att ta aktiv del i planering och utvärdering av lektioner.³ Enligt läroplanen ska läraren svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad samt tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen.⁴ Rektorn har ett särskilt ansvar för att se till så att skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas.⁵

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn och lärarna inledningsvis gemensamt diskuterar vilka områden eleverna kan ha inflytande över i undervisningen och hur lärarna kan utveckla konkreta arbetssätt som ökar elevernas inflytande. Vidare bör rektorn inventera hur olika lärare arbetar för att elever ska få inflytande. Utifrån vad som framkommer i inventeringen kan rektorn organisera det vidare arbetet så att lärare kan ta del av varandras metoder och prova nya metoder och arbetssätt i sin egen undervisning. För att detta ska bli effektivt behöver samarbetet både inom och mellan skolans olika arbets- och ämneslag fungera. Lärarna kan med fördel använda sig av Skolverkets kompetensutvecklingsstöd i arbetet med att utveckla former för elevers inflytande i undervisningen.⁶ Slutligen bör rektorn utveckla rutiner för att följa upp lärarnas arbete och hur eleverna uppfattar sina möjligheter till inflytande i olika lärares

³ Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, prop. 2009/10:166

⁴ Lgr 22, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande.

⁵ Lgr 22, 2.8 Rektorns ansvar

⁶ Skolverkets lärportal. Modulen Delaktighet och inflytande i undervisningen. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/delaktighet-inflytande-och-likabehandling>

undervisning. En sådan uppföljning bör inkluderas i skolans systematiska kvalitetsarbete. Rektorn behöver i sin analys av resultaten också uppmärksamma om det finns skillnader i elevernas upplevelse av delaktighet och inflytande utifrån kön och årskurs.

Trygghet och studiero

Författningsstöd

3 kap. 2 §, 5 kap. 3 och 5 §§, 6 kap. 6-7 §§ skollagen

Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.8 Rektorns ansvar

Skolinspektionens bedömer följande: Skolan arbetar i flera delar så att utbildningen präglas av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete, men utvecklingsområde finns.

Skolinspektionens motivering till bedömningen är följande: Granskningen visar att det finns ett arbete för studiero, men att det inte är samlat och gemensamt för hela skolan. Granskningen visar även att det finns ett trygghetsarbete på skolan som bland annat bygger på en kartläggning av elevernas upplevelse av trygghet.

Skolans arbete för att skapa studiero

Granskningen visar att det finns ett arbete för studiero, men att det inte är samlat och gemensamt för hela skolan. Av insänd dokumentation och intervjuer med rektorn och pedagogisk personal framgår att skolan undersöker elevernas upplevelse av studiero genom enkäter, utvecklingssamtal och i de utvärderingar av undervisningen som vissa lärare gör. Frågor som rör studiero kan även diskuteras under mentorstid, på elevråd samt i det dagliga arbetet. Av såväl lektionsobservationer som intervjuer med rektorn, pedagogisk personal och elever framgår att det oftast är studiero på lektionerna, men att det kan variera mellan olika klasser, lärare och lektioner. Det framgår även att både synen på vad studiero är och hur den ska upprätthållas skiljer sig mellan olika lärare. Rektorn berättar att den gemensamma lektionsstrukturen med startuppgift och tydlig genomgång av lektionens innehåll är tänkt att bidra till studiero genom att det blir tydligt för eleverna vad de ska göra. Av intervju med såväl rektorn som pedagogisk personal framgår emellertid att det varierar i vilken utsträckning lärare följer strukturen, vilket tas upp under rubriken "Undervisning" ovan. Lärare och elevhälsans personal berättar att det tidigare har funnits ett gemensamt arbete och förhållningssätt kring studiero, men att det delvis har runnit ut i sanden under de senaste åren. Lärarna berättar att de i nuläget inte har ett gemensamt synsätt på studiero, utan att lärare har olika gränser för vad de tillåter. Det hänger delvis ihop med olika ämnens karaktär,

men det beror också på olika lärares personliga inställning. Detta bekräftas av eleverna som säger att alla lärare inte har samma gränser för vad de tillåter på lektionerna och att de delvis reagerar olika när elever stör. Av insänd dokumentation och intervjuer framgår att det finns ordningsregler på skolan, men att både kännedomen om vad de innehåller och efterlevnaden av dem varierar. Av intervjuerna framgår att rektorn har identifierat skillnaderna och planerar att inleda ett arbete för att öka studieron genom att tydliggöra vikten av att lärarna följer de överenskomna strukturerna.

Skolans arbete för att skapa trygghet

Granskningen visar att det finns ett trygghetsarbete på skolan som bland annat bygger på en kartläggning av elevernas upplevelse av trygghet. Av såväl insänd dokumentation som intervjuer med rektorn, pedagogisk personal och elever framgår att det förekommer incidenter som påverkar upplevelsen av trygghet negativt på skolan. Bland annat förekommer slagsmål, verbala kränkningar och upprepad skadegörelse i skolans lokaler. Trots utmaningarna gällande tryggheten säger de intervjuade lärarna att det huvudsakligen finns en samsyn bland personalen när det gäller trygghet. För att öka tryggheten i lokalerna har skolan installerat övervakningskameror i korridorer och allmänna utrymmen. Av intervju med rektorn, lärare och elevhälsans personal framgår att kamerorna har haft viss effekt på både slagsmål och skadegörelse och även använts för att reda ut olika incidenter. Skolan har även ett organiserat trygghetsarbete där elevernas upplevelse av trygghet kartläggs via en enkät varje termin. Eleverna får bland annat ange om det finns platser som de upplever som otrygga, något som enligt rektorn delvis har legat till grund för placeringen av skolans övervakningskameror. Lärarna och elevhälsans personal berättar att det sammanställda resultatet presenteras för eleverna, men eleverna minns inte om detta har skett. Av intervju med rektorn och lärare framgår att det för närvarande pågår ett värdegrundsarbete under ledning av elevhälsan i en av klasserna. Skolan har även ett trygghetsteam som består av rektorn, lärare, specialpedagog, kurator och fritidspedagoger som träffas varannan vecka och diskuterar trygghetsläget på skolan. Trygghetsteamet skickar årligen ut en kontaktbarometer som undersöker relationer mellan personal och elever på skolan. Teamet kan även ta hand om akuta trygghetsärenden och exempelvis försöka lösa konflikter som uppstår samt följa upp olika trygghetsrelaterade händelser. Trygghetsteamet organiserar även vissa förebyggande insatser. Bland annat tar de fram värdegrundsmaterial som mentorerna kan gå igenom med sina klasser enligt viss intervall och träffar alla som börjar årskurs 7 för att stärka gemenskapen på skolan.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Rektorn behöver se till att samtlig personal utarbetar och följer gemensamma förhållningssätt och strategier i arbetet med att skapa och upprätthålla studiero.

Granskningen visar att rektorn visserligen kartlägger elevernas upplevelse av studiero, men att de förhållningssätt, regler och rutiner som ska gälla på skolan för att förbättra studieron är svagt förankrade och att lärarna inte har ett gemensamt sätt att tillämpa dessa.

Enligt 5 kap. 3 § skollagen ska alla elever tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero. Med studiero avses att det finns goda förutsättningar för eleverna att koncentrera sig på undervisningen. Huvudmannen ska säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero. Enligt 5 kap. 5 § ska ordningsregler finnas för varje skolenhet. Ordningsreglerna och hur de följs ska regelbundet följas upp och orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras. Ordningsreglerna ska utarbetas, följas upp och, vid behov, omarbetas under medverkan av eleverna. Av läroplanen framgår att rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn har även ansvar för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.⁷ Av läroplanen framgår även att läraren tillsammans med eleverna ska utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen och samarbeta med hemmen i elevernas fostran och klargöra skolans normer och regler som en grund för arbetet och för samarbete.⁸

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att utifrån de kartläggningar av studieron som gjorts sätta in ytterligare behovsinriktade åtgärder och planera för att dessa också följs upp. Rektorn bör även påbörja ett arbete med att se över ordningsreglerna och vid behov revidera dessa under medverkan av eleverna. Rektorn behöver även öka medvetenheten hos såväl personal som elever om vilka regler som gäller. För att arbetet med studiero ska bli effektivt behöver skolan som helhet ha ett gemensamt förhållningssätt kring detta arbete. Det kräver i sin tur väl fungerande forum för lärarna att diskutera och komma överens om gemensamma strategier och

⁷ Lgr22, 2.8 Rektorns ansvar

⁸ Lgr22, 2.1 Normer och värden

förhållningssätt. Rektorn behöver även skapa fungerande rutiner för att följa upp hur lärare följer överenskommelserna samt för att ge stöd åt lärare som har svårt att klara av ledarskapet i klassrummet eller att följa gemensamma regler.

Bedömning och betygssättning

Författningsstöd

1 kap. 9 §, 3 kap. 14 §, 10 kap. 20 a § skollagen

9 kap. 20 och 22 b §§ skolförordningen

Lgr22, 2.2 Kunskaper, 2.7 Bedömning och betyg

Skolinspektionens bedömer följande: Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i omdömen och betyg ges i flera delar, men utvecklingsområde finns.

Skolinspektionens motivering till bedömningen är följande: Granskningen visar att rektorn ger lärarna förutsättningar att samverka kring bedömning och betygssättning, men att hen inte följer upp hur lärarna arbetar för att kvalitetssäkra sina bedömningar. Granskningen visar dessutom att eventuella skillnader i betygssättning inte analyseras på skolenhetsnivå.

Kvalitetssäkring av omdömen och betyg

Granskningen visar att rektorn ger lärarna förutsättningar att samverka kring bedömning och betygssättning, men att hen inte följer upp hur lärarna arbetar för att kvalitetssäkra sina bedömningar. Av insänd dokumentation samt intervjuer med rektorn och pedagogisk personal framgår att rektorn organiserar samverkan kring bedömning och betygssättning på flera sätt, såväl inom skolan som med lärare på kommunens andra 7-9-skola. Lärarna träffas i kommunövergripande ämnesnätverk fyra gånger per termin och diskuterar då bland annat bedömning och betygssättning. Rektorn ser även till att lärarna sambedömer nationella prov för att öka likvärdigheten och att det finns tid avsett för detta. I övrigt sker arbetet med att kvalitetssäkra bedömningar främst på ämneslagsnivå och på det sätt och i den omfattning som ämneslagen själva väljer. Det innebär att vissa ämneslag samarbetar mycket och både planerar och bedömer uppgifter gemensamt, medan andra inte gör det. Av intervju med lärare framgår att även omfattningen av diskussioner kring bedömningar varierar. I vissa ämneslag hjälps lärarna åt med alla bedömningar, medan de i andra främst diskuterar bedömningar som de är osäkra på. Rektorn berättar att hen vet att lärarna samarbetar och diskuterar bedömningar i ämneslagen, men av intervju med lärare framgår att hen inte följer upp de diskussioner om bedömningar som förs. Vidare framgår att det inte förs några organiserade diskussioner om bedömningar över ämnesgränserna på skolenhetsnivå. Vissa lärare kan jämföra en del bedömningar med

kollegor som undervisar i andra ämnen, men det sker främst om det råder osäkerhet eller är stora skillnader mellan en elevs betyg i olika ämnen.

Analys av omdömen och betyg

Granskningen visar att eventuella skillnader i betygssättning inte analyseras på skolenhetsnivå. Av insänd dokumentation och intervjuer med rektorn och lärare framgår att betygssättningen i relation till resultat på nationella prov har analyserats av huvudmannen. I övrigt framgår av intervjuer med lärare att de varken har deltagit i eller fått ta del av någon samlad analys av betygssättningen på skolenhetsnivå. Däremot berättar lärare att de regelbundet diskuterar betygssättning och eventuella mönster i betygen inom sina ämneslag. Av insänd dokumentation framgår vidare att vissa ämneslag i någon mån tar upp betygssättning i den resultatanalys som lärarna gör inom ramen för skolans systematiska kvalitetsarbete, men inte alla. Enligt tillgänglig betygsstatistik fick Hjortsjöskolans elever 2022 högre genomsnittliga slutbetyg i vissa praktisk-estetiska ämnen än i övriga ämnen. Rektorn berättar att hen inte har några förklaringar till varför dessa betyg sticker ut eftersom hen är ny på sin tjänst och ännu inte har varit involverad i arbetet med att analysera eventuella skillnader i betygssättning.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn analyserar eventuella avvikelser i betyg inom och mellan ämnen och elevgrupper samt i förhållande till de nationella proven och föra diskussioner med lärare utifrån dessa analyser.

Granskningen visar att det visserligen förekommer diskussioner om betygssättning mellan lärarna på skolan, men att rektorn inte analyserar betygssättningen och söker förklaringar till eventuella avvikelser för att kontrollera om dessa är motiverade. Det förs inte heller någon samlad diskussion om betygssättningen på skolenheten.

Enligt 1 kap. 9 § skollagen ska utbildningen inom skolväsendet vara likvärdig oavsett var i landet den anordnas. Enligt 3 kap. 14 § skollagen ska rektorn se till att betyg sätts i enlighet med denna lag och andra författningar. Av läroplanen framgår att rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Därtill ansvarar rektorn för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande

till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna.⁹ För att ge stöd till skolorna har Skolverket tagit fram allmänna råd om betyg och provning. Dessa allmänna råd innehåller rekommendationer om hur lärare, rektorer och huvudmän kan arbeta för att betygen ska bli så rättvisande och likvärdiga som möjligt. Av de allmänna råden framgår bland annat att arbetet med uppföljning av betygen och betygssättningen är en del av det systematiska kvalitetsarbete som rektorn leder. Om rektorn identifierar avvikelser inom och mellan ämnen och elevgrupper är det viktigt att rektorn undersöker om dessa är motiverade eller inte.¹⁰

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn utarbetar rutiner för att analysera betygssättning ur flera perspektiv för att säkerställa att betygen är så rättvisande och likvärdiga som möjligt. Om det i denna analys framkommer att det finns avvikelser mellan exempelvis klasser, ämnen, lärare eller mellan resultat på nationella prov och betyg så bör rektorn tillsammans med lärare föra samtal och hitta förklaringar till dessa skillnader samt undersöka om de är motiverade. Det kan exempelvis göras i samband med utvärderingen av det gångna läsåret. Vidare bör rektorn tillsammans med lärarna diskutera vilka eventuella förändringar av rutinerna kring kvalitetssäkring av betygssättningen som behövs, samt se till att arbetet med avvikelseanalys blir en tydlig del av det systematiska kvalitetsarbetet.

På Skolinspektionens vägnar

X Anna Sundman Marknäs

Beslutsfattare
Signerat av: Anna Sundman Marknäs

X Ola Rydkvist

Föredragande
Signerat av: Ola Rydkvist

I handläggningen av ärendet har även utredaren Lena Johansson Kärr medverkat.

⁹ Lgr22, 2.8 Rektorns ansvar

¹⁰ Skolverket (2022), Betyg och provning Kommentarer till Skolverkets allmänna råd om betyg och provning, Stockholm, s 46ff.

Bilaga 1: Underlag för bedömning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Sex lektionsobservationer.
- Två gruppintervjuer med elever.
- Två gruppintervjuer med lärare.
- En gruppintervju med skolans elevhälsa.
- En intervju med rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från besöket för faktakontroll.

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av bedömningsunderlag, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Bedömningsunderlagen beskriver de områden som utredarna ska granska vid besök på skolenheter. Bedömningsunderlagen är uppdelade i bedömningsområden. Respektive bedömningsområde är sedan nedbrutet till ett antal punkter. Dessa punkter beskriver mer i detalj vad som ska utredas, för att identifiera var skolans styrkor respektive förbättringsområden finns.

Bedömningsområden

Inom respektive område granskas följande delar:

Bedömningsområde 1: I vilken utsträckning leder rektorn lärarnas utveckling av undervisningen och verkar för elevernas lika rätt till en god utbildning oavsett könstillhörighet? Inom detta område granskas hur rektor arbetar med uppföljning och analys, hur skolans arbete med jämställdhet bedrivs, samt hur rektorn leder och organiserar skolans arbete.

Bedömningsområde 2: I vilken utsträckning får eleverna en undervisning som främjar deras möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden? I detta område granskas om undervisningen är målfokuserad, varierad och innehåller aktivt lärarstöd, om eleverna stimuleras och utmanas i undervisningen utifrån sina behov och förutsättningar, samt om eleverna görs delaktiga i undervisningen och i sitt eget lärande.

Bedömningsområde 3: I vilken utsträckning arbetar skolan så att utbildningen präglas av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete. I detta område granskas hur skolan arbetar för att skapa en lugn och trygg miljö där det råder studiero.

Bedömningsområde 4: I vilken utsträckning ges lärarna förutsättningar att säkerställa likvärdighet i omdömen och betyg? I detta område granskas hur skolan arbetar med diskussion, analys och kvalitetssäkring i arbetet med omdömen och betyg.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
www.skolinspektionen.se

Bilaga 2: Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte skolenheten den 18 – 20 april 2023. Besöket genomfördes av Lena Johansson Kärr och Ola Rydkvist.

Hjortsjöskolan 7-9 är en skola i Vaggeryds kommun. Skolan har 304 elever, varav 51 procent är flickor. Skolan leds av en rektor som har arbetat vid skolenheten sedan februari 2023. Skolans genomsnittliga meritvärde för årskurs 9 vårterminen 2022 var 213,5, vilket är lägre än rikssnittet på 229,2. Flickor hade 2022 högre genomsnittligt meritvärde än pojkar, 219,7 respektive 206,6. Vårterminen 2022 var det 56,2 procent av eleverna i årskurs 9 på Hjortsjöskolan 7-9 som nådde kunskapskraven i alla ämnen. Det är lägre än rikssnittet som var 74,1 procent.